

Kalundborgvej

(Bymidte – Holbæk vest /)
Hovedlandevej til/fra Kalundborg. Punktum. Lidt historie gemmer sig dog i vejforløbet. Gik man før 1918 mod K.borg, forlod man Holbæk ved 'Strandporten' (i dag Havnevej/Vald. Sejrsvej) og gik ind i *Merløse sogn*. Denne første del af K.borg-landevejen kaldtes 'Villa Kvarteret' (til 1945) ('villa' er latin og betyder 'landsted') og her flyttede de mere velhavende holbækkere efterhånden ud. Når man derefter passerede Gl. Stenhusvej og 'de seks træer' (et yndet mål for aftenspadsereturen), gik man ind i *Tuse sogn*. Dette område kaldtes *Allerupgaards (Villa-)kvarteret* indtil 1918 – og først derefter var man på landevejen.

'Herude' i Allerup på Kalundborgvej blev anlagt en km 'cementvej' – det første forsøg i Danmark 1924. (Se *K.P. Danøvej*).

NB. 1918 indlemmedes Merløse sogn i Holbæk og Tuse sogn fulgte efter 1970 (nu som Butterup-Tuse kommune). Allerupgaardskvarteret fik 1918 navnet Kalundborgvej. Ved Merløse sogns indlemmelse 1918 fulgte der 2 skoler med. *Søndre Skole* på Gl. Ringstedvej (dengang Merløse skole) er den ene og den anden – 'Forskolen' – ligger her lige efter Fjordvej og kaldes meget naturligt *Vestre Skole*. Bygningerne som de kendes i dag – 2 pavilloner (eller cottager) a la Østre Skole – blev bygget 1920 ved ark. Ivar Bentsen. Skolen var i begyndelse appendiks til Søndre Skole (tegnet af Andreas Bentsen, Ivar Bentsens far), senest til Slotsmarksskolen. Også Stenhus har haft undervisning her.

Sogn: Oprindelig var sogn alene et kirkeligt begreb, men blev senere også adm.enhed i kommunal og politimæssig henseende (indtil kommunalreformen 1970).

Byens første vandværk, 'Vestre Værk', etableredes 1890 ved siden af Roklubben fra 1886, anlægssum 118.000 kr. (demontering 1986: 130.000 kr.). Det blev udvidet både 1904 og 1918, men var ikke stort nok til den voksende by. (Se nærmere ved *Kalvemosevej*).

Strandparkens areal (11 tdr. land) blev skænket byen 1897 af etatsråd W. R. Tidemand og hustru (se *Tidemandsvej*) og Pavillonon blev opført 1900 (ark. Vilh. Fischer), til dels skænket af etatsråd Seidelin (se *Seidelinsvej*).

'Etatsråd' var en titel i 3. Rangklasse. Afskaffet 1909.

Inde i Strandparken – i et nydeligt anlæg – er rejst en mindestøtte/obelisk på 25 årsdagen for indvielsen.

Bernth Larsen har skrevet et meget oplysende hæfte om 'Historie, træer og buske i Strandparken', 1989.

Stubmøllen er et arvestykke fra Søndersted, men oprindeligt stod den i Butterup. Den blev opstillet i Strandparken 1938. (Om stubmølle se *Møllebrovej*).

I disse dejlige omgivelser stod en kopi af Bertel Thorvaldsens 'En hyrdedreng'. Han sidder med sin kæp og sin hund og er stillet op i begyndelse af 1900-tallet, men af hvem og i hvilken anledning må stå hen.

Ældre holbækkere husker den, men omkring 1990'erne gik den til grunde. Metallet var for dårligt, og den kunne ikke genskabes i bronze. I 1964 og 1998 fik 'Den lille havfrue' skåret sit hoved af. Her i 1990'erne mistede både vor hyrde og hans hund deres hoveder, som nu legalt står på pinde på bogmesterkontoret til minde om det, der var.

I nærheden af Søbadet fra 1908 står en 'net-skulptur' udført af Olafur Eliasson (1,4 mio. kr.) opstillet år 2000.

Skulpturen spænder over en boring efter drikkevand, der blev udført for 100 år siden. I 319 fods dybde ramte man saltholdigt vand, ubrugeligt som drikkevand, men udmærket til springvandsbrug, hvilket man udnyttede. Nu er springvandet væk, men Olafur Eliassons rumkunst er i dag verdenskunst, en slags kunstartitektur.

Ved indkørslen til Hotel Strandparken står en skulptur af Preben Fisker, opstillet 1971.

Efter Stenhusvej ligger den tidligere *Husholdningsskole*, opført 1928 af arkitekt Marius Pedersen. I dag 'Isefjord' (Børn- og Unge-Center).

Længere ude har vi tømrermester Fugl's bolig *Allerupgård* (se *Fuglsvej*). Ejendommen er dog kendt længere tilbage måske helt fra Udskiftningens tid. Efter Fugl fulgte andre private ejere indtil 19XX, hvor der blev indrettet børnehjem og i dag (fra midt i 90'erne) er stedet i Ladegårdsskolens regi.

Ved 'Strandparken' – ud for stubmøllen – står en god, gammel knæhøj 63 km-sten (og lidt længere ude 200 m mærket) målt til/fra Rådhuspladsen i København. Længere ude – efter Tuse står med lidt afstand både en 70 km-sten og en 'Chr. VIII 9 Miil-sten' begge mandshøje og meget flotte. Se efter dem.

I Tuse (1700-tallets trafikale knudepunkt på egnen) ses den gl. skolebygning med skilt over døren (nr. 245) og over for kirken (fra ca. 1200) ligger 'naturligvis' kroen (genopført 1736 efter en brand). Selve krovirksomheden blev flyttet til Mårsø station, da Odsherredbanen åbnede 1899, men lukkede så udskænkningen en halv snes år senere. Bygningen ligger der endnu.

Lige før den gl. krobygning ligger det *nye* Forsamlingshus fra 1854 (nr. 252). Det *gamle* forsamlingshus hed 'Godthåb' og lå lidt længere ude ved 'Tudse Å'.

Næsten ude af kommunen ved Ny Hagestedvej (se denne) vises der af til Holbæk Flyveplads.

Kalundborgvej slutter ved kommunegrænsen. Derefter benævnes den '*Landevejen*'.

Vejen er amtsvej til/fra Nordvestvej inde i byen.

Ældre fotografier viser Kalundborgvej med smukke vejtræer. Efter den nyoverståede renovering er der dukket træer op igen. Et smukt syn. Andre veje burde have et tilsvarende 'løft', f.eks. Dragerupvej – undskyld – Munkholmvej.

Kalvemosevej

(Holbæk syd / 1972)

Åen udspringer i 'Olden' og kaldes på det første, korte forløb for 'Kalvemose å', derefter 'Kalve å'. Åen passerer på sin vej mod vest f.eks. 'Gammelbro' og 'Stradebro'. I

ældre tid var der yderligere flere 'spange' og 'vad' undervejs.

Sidste bro før sammenløbet med 'Tuse å' er Butterup bro. Stands og nyd den næste gang turen fører forbi. (Se *Butterupvej*).

Kalvemosen (ca. 8 ha) ligger syd for Tåstrup i Holbæks sydlige del og her løber *Kalveå* igennem.

I dette område købte byen 1908 15 tdr. land og byggede en pumpestation ('Søndre Værk', 87.000 kr.) som afløsning for byens gamle vandværk ('Vestre Værk') på Kalundborgvej. 1930 blev der anlagt en plantage som '*Fredskov*'.

'Vestre Værk' var blevet etableret under den navnkundige borgmester (1874-1913) N. E. Hansen ude i '*Villakvarteret*' (nuværende indkørsel til roklubben) i 1890, udvidet 1904 og 1918, men ikke stort nok til den voksende by. Efter nogen stilstand blev det moderniseret og har været hjælpevandværk til 1988.

Anlæggelsen er specielt nævnt på frisen i Byrådssalen. Anlægssummen var 118.000 kr. og demonteringen (1986) kostede 130.000 kr.

Byens gamle vandtårn (officielt: højdebeholder/-reservoir) 1890-1966 lå vest for jernbanen på højde med sygehuset på en udsigtshøj.

Tårnet blev revet ned 1975.

1924 blev vandtårnet suppleret med en beholder (uden tårn) på et højdepunkt på Fælled (kraftig byudvikling mod øst). Dette 'reservoir' var i brug til 1966.

Det nye vandtårn blev bygget 1966 og ligger i vestbyen nord for Ladegården.

I skrivende stund er der 21 *private* vandværker i Holbæk kommune.

Se '*Vandtårnsvej*'.

Kanalstræde

(Bymidte / 2002)

Den ny havnefront krævede nyt vejnet og der blev valgt navne, der dels skulle harmonere med tidligere havnefunktioner og med vand og dels signalere strædernes intimitet. Papir er taknemmeligt. Det sidste vil i hvert fald ikke lykkes. Ordet '*stræde*' har mistet sin betydning.

Kanalvejen

(Audebo / 1972)

Vejen går langs det sidste stykke af Landkanalen (øst for vejbroen), ad hvilken overfladevandet fra inddæmningen føres uden om Maskinhuset og via slusen ledes ud i fjorden. Audebodæmningen var færdiganlagt 1877, mens Maskinhuset var funktionsdygtigt 2 år før.

En mulighed for besøg på pumpestationen og dens lille museum skal man bestemt takke ja til.

Kanehøjvej

(Orø, Kanehøj /)

'Sommerhusområde'.

Er angivet som '*Canehøi*' på Orø-kortet fra 1496.

Hvad 'kane' refererer til fortæber sig i fortiden.

Kanehøj er en lille forhøjning i terrænet i bunden af 'Salvig' – lidt inde i landet på Orø. Udstykningen er fra en halvgård med samme navn og 'Pilegården'.

'*Halvgård*' er svær at definere præcist, idet det afhænger meget af egnens 'skik og brug'. Begrebet stammer fra hoveriets dage- måske ældre endda – og beskrev, hvor meget der kunne 'udredes' (i forhold til en *helgård*), velnok primært i arbejdskraft, senere i 'skyld' og 'bonitet'.

Kanestien

Kanevænget

(Orø, Kanehøj /)

'Sommerhusområde'.

Vænge: se ordforklaring omkr. 'jorder'.

Kapellanvej

(Holbæk øst / 1921)

'Klerikale kvarter', tidl. præstegårdsjordene.

Oprindeligt var kapellanen en privat ansat præst ved et slotskapel – en huspræst.

Han kunne dog også bestride et selvstændigt embede og dele kirke med sognepræsten.

Han kunne være personel-, kalds- eller residerende kapellan.

På grund af boligmangel overalt, blev der opført 'barakker' her på vejen og på 'Vestre Fælledvej'. Den dårlige omtale af dette boligkvarter gjorde det senere nødvendigt, at om-døbe 'Vestre Fælledvej' til 'Præstevænget' (lidt andet forløb end i dag) for at få solgt parcellerne. Og så lykkedes det.

På området syd for Kapellanvej, det nuværende Munkevænget/Provstehøjen, lå det militære øvelsesterræn/eksercerplads, og her blev efter freden 1945 opstillet en 'barak-lejr'.

'*Den Danske Brigade*' havde under krigen haft base i Småland (Sverige) og var indkvarteret i disse barakker kaldet '*Sofienlund*'.

Efter krigen overtog Danmark 27 bygninger, og de blev opstillet her i Holbæk som supplement til Holbæks kaserner. På arealets sydvestlige del var der P-pladser og vaskehaller. Af veneration for hjælpen under krigen besluttedes det, at navnet skulle bibeholdes med tilføjelsen '*-lejren*'.

14. december 1976 blev lejren (45 bygninger) med megen militærpræcision '*nedlagt*'. Ikke alene blev flaget strøget og vagten inddraget, men store bulldozere m.m. gjorde den ubeboelig. Intet nyt Christiania (1971) her i Holbæk! Mindsten rejst i Munkevænget.

På vejens sydside er opført en række huse, som folkeviddet døbte '*Gedehusene*', idet ejerne havde plads til gedehold i et lille træskur i den lange baghave. Husene er opført af ark. Ivar Bentsen (se [hans](#) vej) og han opførte på Østerled to 'prøvehuse' – et på hver side af Anders Larsens Sti's udmunding i Østerled.

Karensmindevej

(Holbæk øst / 1914)

Adgangsvej for villakvarteret mod øst – 'Fruens Vænge' – til 'byen' (Smedelundsgade) var ad Karensmindevej, men selv om den var bebygget på sydsiden var den ikke 'anlagt' til fodgængere, hvilket afstedkom kraftig kritik. På vejens nordside lå savværket grundlagt 1892.

Problemet var 'interkommunalt', idet vejen lå både i Merløse og Holbæk, og administrationen var ikke 'gearet' til en sådan udfordring.

Karen er kælenavn for Catharina, 'den rene', 'den kyske'.

'-minde' knyttet til et navn peger oftest på en udstyknings-gård/hus, men her?? Midt på vejen lå et lille hus med skilt over døren: *Kar-ensminde*.

Hvem var denne Karen, der skulle mindes? Byen har tidligere haft 11 pigenavnveje (nu 9), men kun 2 af dem er tilknyttet en bestemt person.

Se dog '*Spånebak*', sidste afsnit.

Vænge: se ordforklaring omkr. 'jorder'.

Karl Peters Vej

(Orø Havn /)
'Sommerhusområde'.

Karl Petersen (i daglig tale Karl Pesen) var husmand. Hans ejendom (7 tdr. land) var den første på Orø, der blev udstykket efter de nye husmandslove (1906).

Karl Pesen havde mange gøremål: forsamlingshusvært, lillebilsvognmand, avisudbringer og trossemænd på skibsbroen for at nævne nogle.

Kasernevej

(Holbæk øst / 1914 og 1960)

Indkørslen til Holbæks kaserner østfra – fra Dragerupvej (nu Munkholmvej) og syd om Østre Anlæg. Fra nord var det Artillerivej der var indfaldsvej.

Kasernernes arkitekter var Egil Fischer og Olaf Petri.

Sygehusets ark. var Johs. Strøm Tejsen.

Anlæggets byggesum var 2 mio. kr.

Infanterikasernen 1913 (ligger nordligst) og Artillerikasernen 1914 (sydligst).

Infanteri er fodfolk og artilleri er svært skyts.

Resterne af *Elmevej* blev 1960 omdøbt til Kasernevej. *Elmevej* gik oprindeligt fra Kasernevej øst om Kasernen til den nuværende Anders Larsensvej. En markvej førte sydpå til sportspladsen.

Set i fugleperspektiv danner de 2 kaserners bygninger et projektil.

Kasernerne blev nedlagt 30. juli 1982.

Byens gamle dyrskueplads lå her på kaserneområdet. Den ny blev anlagt 1917 på området

øst for det nuværende stadion, ca. hvor tenni's anlægget ligger.

Kastaniehøjen

(Kisserup Strand /)

Ældre stavemåde med 'i'. Den ægte kastanjes frugt kan spises, hestekastanjes kan ikke.

Den grønne, piggede forårsfrugt er velegnet til snaps. Frugten – en kastanje, en marone – var tidligere fattigmandsspise i Middelhavslandene. På italiensk betyder kastanje 'nød'.

Når kastanjen 'tænder sine lys' i maj er det næsten rigtig sommer. Blomsterne er som 'lyskurve' for insekterne: en gul plet på den nyudsprungne blomst fortæller, at her er godt med nektar. Når farven senere er skiftet til rød ved 'bestøveren', at nu er der ikke noget at hente.

2002, da Holbæk var UNICEF-by, plantedes en hestekastanje-allé ved skoleskoven til erindring om året.

De to kastanjearter er ikke i familie.

Nu har man i næsten 500 år kunnet 'rage kastanjen ud af ilden for nogen' og så længe, der er en 'abekat', der er snedigere end 'huskatten' vil der være nogen, der får brændt nallerne. (Jf. fabelen).

Kastanievej

(Bymidte / 1893)

Ældre stavemåde med 'i'.

Navne-pendant til Platanvej og blind vej som denne. Kastanievej er stadigvæk '*blind*'. Dengang var der kastanjetræer i begge vejsider – i dag ingen.

Dampmøllevej (1980) og fortsættelsen Kastanievej danner nu med Jernbanevej (1897) et parallelt vejforløb fra Smedelundsgade til Jernbaneplassen.

1897 opføres '*Holbæk-Aktie-Skole-Bygning*' på en grund 'i nærheden af Kastanievej', dvs. på nordsiden af vejen (den nuværende 'Holbæk private Realskole').

Arkitekten var Vilhelm Fischer som senere byggede Strandparkens Pavillon (1900) og Holbæk Rådhus (1911).

Samme år byggede Indre Mission missionshuset '*Bethesda*' lige vest for skolen.

Begge bygninger har i dag adresse på *Blegdammen* (se denne), der blev anlagt 1918. 'Holbæk private Realskoles' historie strejftes også ved omtalen af *L. C. Worsøesvej*. Holbæk Afholdsforening af 1880 (medlem af det internationale afholdsselskab (1851) 'Good-Templar Ordenen') byggede 1896 sin logebygning her. Den blev 1918 købt af den katolske menighed, der ombyggede den til kirke kaldet *Sct. Lucii* ved ark. P. E. Iversen. (yderligere ombygning 1926 med bl.a. trappe og indgang i gavlen) og 60 år efter (1979) blev bygningen indlemmet i 'Realskolens' kompleks. Men i en 4 årig periode (1975-79) rummede bygningen et spændende projekt – 'Klodsens' – et alternativt bosted, et kollektivt børne- og ungdomsmiljø for 'utilpassede unge'. Det var en del af en landsdækkende bevægelse med mange bosteder i 1960'erne og 70'erne med offentlig støtte (§96) og prominente personer som fanebærere. Bygningen ses i dag som en høj, hvid bygning med gavlen mod vejen.

Kastholmvej

(Ved Skovvejen / 1973)

Kastholm var tidligere en gård under Hørbygård sydøst for Sdr. Asmindrup. Det gammeldanske *kast* har 2 betydninger. Dels 'om noget der kastes op', f.eks. et *dige* eller en *vold* og dels om det jordstykke, der er omgrøftet.

Vejen er bibeholdt som '*markvej*' (parallelt med 'Skovvejen') ned til Kastholm (bygget 1863 og ny staldbygning 1922) og yderlig en ejendom.

Kastrupvej

(Kastrup / 1972)

Vejen østfra mod landsbyen Kastrup. 1231: Kaarlstorp og 1272: Karsthorp, altså en *torp*-landsby, et udflyttersted. Endelsen *-torp* ændres med tiden til *-rup*. Manden *Karl* stod for udflytningen.

Kathrinevej

(Holbæk syd / 1923)

Navngivet efter hustruen til ejeren af Taastrup Mølle, møller Martin Hansen, 1862-1933. Indgår i et 'pigenavnekvarter' hvor navnene er placeret alfabetisk fra syd: H-J-K-L, og hvor denne vej er den eneste, der er knyttet til en bestemt person.

Kattegatsvej

(Holbæk øst / 1959)

Hollænderne døbte farvandet '*Kattehullet*' midt i 1600-tallet: '*så snævert, at kun en kat kan komme igennem*'.

Et 'gat' er en smal åbning, der vel mest kendes fra skibe, der er forsynede med 'spygatter' – afløbshuller i skibssiden i dækhøjde. I vikingetiden blev farvandet benævnt *Jyllandshavet/Norghavet*.

Vanddybden er meget varierende (dybest 124 m).

I havet findes trendel (stenrev), alm. rev, grund og barre – alle kendt fra Meteorologisk Instituts farvandsmeddelelser i radioen.

Katteværstrædet

(Orø, Bybjerg / 1972)

Orø's 'hovedstad' Bybjerg har flere navngivne gadekær. *Kattevær* er et af dem. Åen, der løber igennem kæret, kommer fra Oubjerg (Åbjerg) og løber ud i stranden sydpå.

Kikhøjparken

(Holbæk syd / 1980)

Kikhøj er en udgravet bronzealderhøj (ca. 3000 år gammel). Den er et yndet mål for spadsereturen og man kan se langt omkring fra toppen (kote 33).

Den kommer til at spille en naturlig rolle for børnene i den nye Absalonskole, der bliver nærmeste nabo.

Kildevangsparken

(Vipperød / 1979)

Udstykning fra Kildevangsgården (se *Kildevangsvej*).

Vang: se ordforklaring omkr. 'jorder'.

Kildevangsvej

(Vipperød / 1978)

Udstykning fra Kildevangsgården.

Kildevangsgården tilhørte ejeren af Vipperød frugtplantage og planteskole.

En af kommunens få facadeløse veje, dvs. hverken til- eller frakørsler fra parceller.

Vang: se ordforklaring omkr. 'jorder'.

Kirkestræde

(Bymidte/)

I dag fra Smedelundsgade til Klosterstræde (og Klosterstræde fra Ahlgade til Klosterporten/Rådhusvej).

Men sådan har det ikke altid været. Rimelig forvirring både i tale og på kort.

1275 blev Sortebrødreklostret bygget (brændte 1287 og 'hele byen Holbæk').

1276 indviedes kirkegården ('urtegården') omkring Klosteret.

1323 indviedes den klosterkirke (Skt. Lucius) som vi kender (dog med løbende ændringer). Den blev nedrevet 1869.

1872 blev 'vores kirke', Skt. Nikolai indviet 2. pinsedag. Ark. kgl. bygningsinsp., professor Chr. Hansen, også bygmester ved Kbhs. Kommunehospital og Zoologisk Museum.

1930 blev kirken restaureret ved ark. Søren Lemche

Fra Roskilde/Ringsted-landevejen (nu Smedelundsgade) førte en gyde ind til klosteret (nu Kirkestræde) og en smøge (nu Klosterstræde) førte til Torvegade (nu Ahlgade).

Kirkestræde har næsten 'altid' båret navnet – også engang som Lille Kirkestræde.

Dog benævner Fr. V's Atlas (1750) det 'Hospitals Stræde' og i Taksationen 1761 benævnes det 'Fattig Bo Stræde'. Altså både Sygehus og Fattighus (?) i det lille stræde, hvor der ikke var mange matrikler?

Forklaringen skal søges i, at før 'hospital' blev til 'sygehus', var betydningen 'Lemmestiftelse', altså et 'Fattighus med (med)lem-mer'.

Først 1844 byggede Amtet et sygehus i Holbæk, og først 1870 fik byen sit eget indrettet i

det tidligere 'Fattighus' i Blegstræde (6 senge).

Inden da havde der andetsteds været 'Lazaret' for Pest, Kolera og Kopper. 1882 blev 'byens sygehus' indrettet til isolation for søfolk (nedrevet 1911 eller 1914).

1807 havde Amtet dog indrettet 'Sygestuegården' i Klosterporten (i dag Bjelkes Hus), men allerede samme år blev den anvendt som militært lazaret (Englænderkrigen 1807-14). 1819 sluttede sygeplejen her.

I 1850'erne brugtes den gamle Rådstue (nu mødesalen i Klosteret) til Kolerlazaret. Klosterstrædes nordlige del har derimod heddet Kirkestræde. Senere har begge heddet Kirkestræde og engang hed Klosterstræde Store Kirkestræde, men fra ca. 1900 blev Klosterstrædenavnet knæsat. Let overskueligt, ikke?

Men dette er måske ikke hele sandheden: andre beskrivelser/kort viser andre kombinationer.

I første del af Kirkestræde lå det ansete og meget benyttede *Mellerups Gæstgiveri* (navnet fra 1838, Kbm. F.D. Mellerup, men før det ejet af bl.a. N.H. Herløv), hvor der var stort rykind på markedsdage og den store sal har dannet ramme om mange – især politiske – møder, for ikke at tale om baller. Senere blev det til restaurant '*Industrien*'. Navnetræk over porten (Mellerupgaard) minder om fortiden. I dag beboelse.

I 1880'erne byggedes yderligere et gæstgiveri '*Løven*' og løven ligger endnu over porten.

Stræde: snæver gade.

Kirsebærstien

(Holbæk øst /)

Forbinder i ét stræk Strandmøllevej med Munkholmvej med stikveje til 'Forfatterkvarteret'.

Den lille frugt med den fristende farve: rød, gul eller sort. Det store Fuglekirsebærtræ har været kendt i Danmark i over 1000 år.

Navnet gemmer sig i bynavnet Kerasos (nu Giresun i Tyrkiet) ved Sortehavet, hvorfra den romerske feltherre Lucullus bragte det til Italien 75 f.kr.

Kirsebærfuglen (eller Kernebideren) er en habil stenknækker, men lader frugtkødet ligge.

Fat bykortet og udforsk Holbæk på cykel gennem det vidtrækkende (navngivne) stisystem – og de mange (unavngivne) 'smutstier'.

Kirsebærvej

(Hørby /)

'Frugtkvarteret' i Hørby.

Kisserup Strand Vest

Kisserup Strand Øst

(Kisserup Strand / 1972)

'Sommerhusområde'.

Mange små jordlodder fra mange gårde udgør denne udstykning i dette lave område.

Langs stranden – parallelt med sommerhusvej 'Vest' – går hjulsporet til det gamle færgested til Kongsøre (se *Hørby Færgevej*). Fra 1845 overtog amtets vejvæsen mod fast betaling vedligeholdelse af dette udsatte vejstykke og fra 1874 blev tilsynet med selve (det privilegerede) færgested overdraget vejinspektøren. Færgelejet er der ikke meget at se af i dag, men med lidt fantasi kan man godt fornemme den tids færdsel på den lange række sten, der menneskeskabt rækker ud i vandet. Overfarten foregik med robåd eller med en lidt større sejlbåd. Færgefarten sluttede først midt i 1920'erne. Lodsens skulle jo tilbage til Rørvig, når han havde ført skib til Holbæk. Men det er en helt anden historie.

Kroen derimod ligger, hvor den altid har ligget: i knækket af Svovlsbjergvej og over for Ringmosevej. Blot i ny skikkelse efter en brand i 1936. Og ikke kro længere.

Vejen til kro og færgested måtte dreje fra her, idet en stejl skrænt strækker sig 1 km mod vest herfra og slutter i det våde moseområde 'Tokkren' (i dag 'Tokkerengen' / se denne).

Kisserupvej

(Udby - Kisserup / 1972)

Vejen mellem Kisserup og Udby 'inde på Næsset'. (En rigtig næsbo siger 'ud til Holbæk').

1356 omtalt som Kitzerøp og 1490 Kisserøp, men før da har det været en *-torp*-landsby, altså et udflyttersted.

Forstavelsen 'Kis' er lidt uklar. Mest taler for at det er et mandnavn 'Kithsi' (måske nedsettende form), hvilket harmonerer med en *torp*-landsby, et udflyttersted.

Forstavelsen 'Kis' kan også udlægges som 'grus'.

Efter 1788 – årstallet alle kender, specielt sammen med 1733 – afvikledes 'udskiftninger' i forskellige tempi og efter forskellige principper landet rundt. I Kisserup blev 'stjerneudskiftningen' benyttet, hvilket tydeligt ses på de tidligere målebordsblade og endnu anes på vore dages 4 cm kort.

Her i landsbyen kan man iagttage det gamle 'forte' – et areal foran gårdene, det tidligere fællesareal.

I byerne har vi 'fortov', en 'for(an)vej'.

Kisserup Mølle med bageri er fra 1856.

Ved indkørslen til landsbyen fra Udby ligger den gamle skole.

Som et kuriosum kan nævnes, at så sent som 1921 var telefoncentralen benævnt *Kidserup* ligesom møllen / bageriet brugte denne staveform.

Og gadekær er der naturligvis også.

Klerkevej

(Gl. Hagedsted / 2001)

Ansats til et lille klerikalt område i Hagedsted, hvor Præstebrovej har mange år på bagen.

Klerken var en gejstlig person/præst i den katolske kirke. Efter kirkeretten skulle han bære en særlig dragt og have *tonsur* (glatraget plet på issen).

Alle husker fra Ingemanns sang om Hans Tausen 'På Tave bondes ager' – *han messed som klerken*.

Klintevej

(Orø, Bybjerg Strand / 1972)

Klinten er en ukrudtsplante især i vintersæden. Røde blomster og kapsler med sorte frø.

Bondens 'vers': Hejre og Klinte
er bedre end inte'.

Blaakorn og skate

det dur aldrig'.

Den bibelske *klinte* var nok en giftig rajgræs, der kan forveksles med hvede. Hvis disse kerner kom i hvedebrødet blev brødet ødelagt og spiseren syg.

Klosterporten

(Bymidte / 1926)

Nuværende Klosterstræde endte mod syd ud til marken med et '*led*' - prætentivt kaldt '*Klosterporten*' eller '*Klokkerporten*'.

Blev spærret for gennemkørsel 1926 og Albert Thomsen genindførte det gamle navn.

Se også bemærkninger til '*Kirkestræde*'.

Klosterstræde

(Bymidte / 1912)

Se bemærkninger til '*Kirkestræde*' og '*Munkestien*'.

Det vil føre for vidt blot at antyde klosterets historie, men '*østfløjen*' blev revet ned (1536) og materialerne brugt på 'slottet'.

'*Vestfløjen*' har efter klosterlivet rummet byens latinskole (nedlagt 1739) efterfulgt af 'Den danske skole' til 1902 og derefter bibliotek og de første museumslokaler.

'*Sydfløjen*' blev først skænket byen af Fr. II i 1575 til 'rådhus'. Senere indrettedes der lazareth m.m.

Begge bygninger benyttes i dag af kirken.

1844 byggedes byens andet rådhus her i strædet, til stor undren for majestæten Chr. VIII. Byggesum 14.000 Rdl (27.800 kr.). Ark. var kgl. bygningsinsp. F. F. Friis (der 3 år senere byggede Toldboden på Havnepladsen). Rådhusbygningen er i dag en del af museet.

1884 blev Borgerskolen / Klosterskolen bygget (ark. V. Klein) og benyttedes som skole indtil 1956. I dag ejes den af 'Kirkens Korsvær' (fra 1996). I de mellemliggende 40 år var bygningen i kommunens tjeneste.

I Klosterstræde ligger også vort dejlige, unikke *museumskompleks*. Alle bygningerne – på nær Købmandsgården – er 'oprindelige', bygget 16-, 17- og 18 hundrede-tallet, den yngste 160 år gammel. Købmandsgården er flyttet hertil fra havnen 1937-38, og indeholder ud

over boligen en dejlig 'krambod' (med jævnlig betjening).

Her har været bondegård, præstegård, fattiggård, snedker, tømrer, skomager, slikmutter, friskole, kaserne, rådhus, brandstation. Alle livets forhold har været repræsenteret i disse huse, fastholdt af ildsjæle som *Albert Thomsen* og af et bystyre, der fornemmede – og siden erkendte – at dette skulle bevares.

Skam få den, der ikke kender til dette 'billede' af vor bys og omegns historie.

Stræde: snæver gade.

Kløvermarken

(Kisserup Strand /)

'Sommerhusområde'.

Kløver er nok den plante, vi forbinder mest med sommer og køernes græsning.

De 2 almindeligste arter er *hvid-* og *rødkløver* med tilsvarende farve blomsterhoveder.

Der er størst chance for at finde firkløvere på et hvidkløver-areal.

Kløveren er en god kvælstofbinder på grund af nogle bakterieknolde, der vokser på rødderne.

Men der er flere arter i Danmark (16 i alt), f.eks. *jordbærkløver*, der vokser på strandenge og *harekløver* på de sandede jorder.

På latin hedder den *trifolium*, hvilket et af vore store frøfirmaer har brugt som navn.

Kløveren har fået navn efter blomstens klæbrige saft.

Hvilken kløverart har man mon tænkt på ved navngivningen af vejen?

Kløvermarksvej

(Holbæk øst / 1913)

Område 'Kløvermarken'.

Det nuværende vejkryds ved Nørreled, Bakkekammen var en smuk '*Rotunde*' (en lille rund plads) indtil februar 1943.

Hvilken kløverart har man mon tænkt på ved navngivningen af vejen? Og hvorfor sådan et navn i *dette* kvarter?

Kløverstien

(Holbæk syd / 1996)

Hvilken kløverart har man mon tænkt på ved navngivningen af stien? Næppe nogen!

Kløvervænget

(Tuse / 1966)

Udstykning fra 'Vossevadgård'.

Hvilken kløverart har man mon tænkt på ved navngivningen af vænget? Nok ingen!

Vænge: se ordforklaring omkr. 'jorder'.

Knevelsvej

(Holbæk øst/ 2004)

Hørplantens frugtkapsel hedder *knevel*.

Den er ti-rummet og står tilbage efter afblomstringen af de store lyseblå blomster.

Frøene bruges i dag hovedsageligt til *brød*.

Ved presning fås *linolie*, der ved langvarig kogning bliver til *fernis*. 'Lin' betyder 'hør' og deraf følger *linned*, 'stof fremstillet af hør'.

1000 frø vejer 5 g.

Se også *Hørhaven* og *Skætterivej*.

Knudskovparken

(Holbæk syd / 1980)

Også lidt af en kontamination/sammenblanding: skov er ét, park er noget andet, så man må håbe, at en park kommer til at 'dække' bebyggelsen.

Godsejer Paul Dahl, Holbæk Slots Ladegård, plantede 1919-20 en skov på Ladegårdsjordene til minde om sin afdøde søn 'Knud'. I skoven er opstillet en natursten med tekst om plantningen. Find den en dag på en af turene i dette dejlige åndehul.

Nogle år senere anlagde han syd herfor endnu en skov tilegnet sin anden søn 'Torben': *Torbenlund*, fejlagtigt angivet som '*Torpelund*' på aktuelle kort.

Knudstien

(Holbæk syd / 1975)

Knud er et gammelt konge- og helgennavn ('køn', 'frimodig').

Men hvorfor her blandt lensherrener?

Fat bykortet og udforsk Holbæk på cykel gennem det vidtrækkende (navngivne) stisystem – og de mange (unavngivne) 'smutstier'.

Kongsgårds Allé

(Holbæk øst /)

Tidligere kolonihaveområde 'Munkholm', men før det et gartneri (Hans Rasmussen).

Alléen skar ned gennem gartneriet og stammer fra 1920'erne. Området blev udstykket til parcelhuskvarter 1951.

En tanke burde snige sig ind. Er der mon forbindelse mellem denne vej/område og 'Kongsgården', der tidligere lå i Markedsgade? Og svaret er ja! Læs indskriften her i porten til nr. 5. (Ark. Marius Pedersen).

Kongstrupvej

(Vipperød / 1969)

1370 Konungsthorp, altså en '-torp'-landsby, et udflyttersted. Endelsen '-torp' ændres med tiden til '-strup'. Altså: '*Den af Kongen ejede udflytter-bebyggelse*'.

Landsbyen ligger 'midt' i vejforløbet.

Kongstrup Mølle var tidligere en stubmølle, bygget på 'Drags Bakke' ved Hørve 1697.

Efter 208 års brug blev den flyttet til

Kongstrup 1873. Kvalitetsbyggeri !!

I 1905 blev den udskiftet med en *hollandsk* gallerimølle (om mølletyper se *Møllebrovej*), der var i drift til 1962, hvor den blev købt af sanger og kapelmester Eddie Russel, der etablerede kro. Efter flere ejere lukkede kroen 2002 og møllen indgår nu i et boligkompleks. 1905-møllen har været hvidmalet indtil den under 2. Verdenskrig blev malet i kamuflagefarver, så de allieredes flyvere ikke havde møllen som landkendingsmærke.

Ved indkørslen til møllen står en 'Chr. VIII 7½ Miil-sten', altså ca. 56 km fra Københavns Rådhusplads. Da den kun er en ½ Miil sten er den kun to alen høj (ca. 125 cm.). Den trænger til en kærlig hånd og lidt pænere omgivelser, så den kan fremstå lige så nydeligt som den 'store' 8 Miil-sten, der står længere

'inde ved Holbæk' lige før den nye rundkørsel ved 'Holbæk Have'.

Konsul Bejers Allé

(Holbæk syd / 1995)

Aage Bejer, 1886-1967, svensk konsul og direktør for 'Tagpap- og Cementvarefabrikken' (1918 som Akts. HOTACO) på Lundemarksvej. Firmaet fusionerede 1983 og blev en afdeling af Phønix-virksomhederne. En buste af konsulen findes på Museet for Holbæk og Omegn.

K. P. Danøsvej

(Holbæk syd / 1997)

Knud Peder Danø, 1905-1982, amtsvejsinspektør i Holbæk amt 1942-1971. Afgik ved kommunesammelingen. Stod bl.a. for Danmarks første 'cement-beton' forsøg 1924: 1 km ved Allerup (Kalundborg landevejen). Cementlaget var 10 cm tykt og skulle kunne holde 40-50 år. Senere 'cementveje' var f.eks. Nykøbing-, Omkørsels- og Munkholmvejen. Ny belægning vandt indpas på prisens bekostning (ca 1/3). Danø har skrevet en læsevenlig bog 'Om veje og vejadministration i Holbæk Amt indtil 1942'. Hvis flere veje ønskes knyttet til 'vejfolk' kan anbefales Søren Jensen Ellert, Amtsvejsinspektør 1920-1942.

Krags Brygge

(Bymidte / 2003)

Tidligere 'Kajgaden'.

Den nye havnefront krævede nyt vejnet og man har valgt navne, der dels skulle harmonere med tidligere havnefunktioner og dels med vand.

Det gik også ud over 'Kajgaden'. Nyt kvarter – nyt navn, men ikke så tosset et valg.

Angående området Brogade/Brolæggerstræde ved man, at der tidligere (nævnt 1639) har været en 'Krags Brygge' (skibsbro) – et anløbssted/en færgemand til Tuse Næs, så nu er dette gamle navn blevet fastholdt.

Se *Brolæggerstræde*.

Kratvej

(Orø, Gamløse Strand /)

'Sommerhusområde'.

Til 1970 'Fjordvej'.

Egentlig er 'krat' noget 'små-skrab', i dag med betydningen en 'lav, tæt bevoksning'. Mest billede på noget uigennemtrængeligt.

Krogvejen

(Ågerup / 1972)

Kroget er den så sandelig. Først ned om skolen, så om campingpladsen for til sidst at slutte som 'markvej' stik øst mod Tempelkrogen. For enden lå der tidligere et rensningsanlæg.

Kuskevænget

(Vipperød / 1972)

Et lille 'erhvervsområde' i Vipperød (8 lidt ældre næringsveje).

Vænge: se ordforklaring omkr. 'jorder'.

Kælkestien

(Holbæk øst / 1984)

? stien mod kælkebakken, Arnolds Bjerg?

Fat bykortet og udforsk Holbæk på cykel gennem det vidtrækkende (navngivne) stisystem – og de mange (unavngivne) 'smutstier'.

Kæphøjstien

(Holbæk syd / 1991)

Stien der forbinder Barsebæk/Peder Billesvej-området med Vandtårnsvej, hvor byens 'Cirkus Kæphøj' har standplads.

'Cirkus Kæphøj' er en fritidsklub med eget telt og med stor rejseaktivitet.

Fat bykortet og udforsk Holbæk på cykel gennem det vidtrækkende (navngivne) stisystem – og de mange (unavngivne) 'smutstier'.

Kærsangervej

(Holbæk øst / 1950)

'Fuglekvarteret' (i folkemunde: 'Pipkvarteret').

Kærsangeren er grøn på oversiden og gul på undersiden, men ellers en fugl man ser meget lidt til, da den helst opholder sig i tæt vegetation – gerne ved fugtige steder. Men man hø-

rer den: en melodios sang med fløjtetoner, trillen og kvidren. Man skal dog ikke være sikker, da den også er en imitator af rang. Østligste ende af vejen har en kort tid haft navnet 'Fr. Olsens Vej' (se denne).